

Risâle-i Nur'un meslek düsturlarından ince bir esas: İstiğna

Çağımızın en seçkin Kur'ân tefsiri olan Risâle-i Nur'un sunduğu nur mesleğine ait birçok düstur vardır. Bu düsturların en önde gelenleri; azami ihlâs, azami sadakat, azami fedakârlık, azamî takva, istiğna, enaniyetin terki, tesanüd, müsbet hareket, sünnete ittibâ, uhuvvet, şahs-ı mânevî, tefekkür, mahviyet, fena fi'l-ihvan, iştirak-i a'mâl-i uhreviye ve tevazu olarak göze çarpmaktadır. Bu düsturlar veya prensipler, bu meslek erbabına yani nur talebelerinin hayatına hayat olma prensipleridir.

Zübeyir Gündüzalp ağabeyin riyâsetinde Risâle-i Nur Külliyyatından derlenip nazarımıza sunulan "Hizmet Rehberi" ve "Siyasî Tesbitler, Beyânât ve Tenvirler" adlı eserlerin hedefi de bu düsturların kıyamete kadar makbuliyetini ortaya koymaktadır. Eski nüsha "Hizmet Rehberi"nin mukaddimesindeki şu ifadeler son derece dikkat çekicidir:

"Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin meslek ve meşrebine dâir, Kur'ân'dan ders aldığı çok muazzam bazı hakikatleri, hizmet-i imaniyede bulunan Nur şakirtleri için daima tazelenen bir dersimiz ve her vakit temessük edeceğimiz değişmez düsturumuz, maddî ve mânevî her türlü engeller karşısında muvaffakiyete, rıza-i İlâhiye isâl edici en ehemmiyetli rehberimiz mânâsıyla neşrediyoruz. Çünkü Risâle-i Nur'un dairesi çok genişlemiş, çok muhtelif efkâr ve mizaç sahipleri, bu hizmet safında yer almışlardır. Elbette bütün efkâr, kanaat, meslek ve meşrepler üstünde 'makam-ı sıddikiyet'te yer tutmuş ve şahs-ı mânevî-i Âl-i Beyt'in mümessili olarak hizmet-i Kur'âniyenin başına geçmiş Üstad Bediüzzaman'ın azamî ihlâs, azamî sadakat ve azamî fedakârlık mânâsını ihtiva eden, gösteren ve işaret eden mesleğini nazara vermek lâzım gelmektedir. Tâ ki, hizmet-i nuriyede bulunacak Kur'ân şakirtleri kıyamete kadar bu düsturlar muvacehesinde hareket etsinler. Muvaffakiyetin ve Rıza-i İlâhiye nâiliyetin, ancak bu sûretle mümkün olacağına kat'î kanaat getirsinler. (...) evet, bu zamanda, bu dehşetli ve cihanşümül hadiseler hengâmında Kur'ân şakirtleri cüz'î ve küllî, ferdî ve içtimâî bütün ders ve ikazlarını Risâle-i Nur'la tahsil edeceklerdir. Çünkü Kur'ân'ın bu asra bakan vechesini ve Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü vesselâm'ın bu zamandaki vezaif-i diniye tavrını küllî bir mânâ ile şimdi bu sûretle Risale-i

Nur'la görmüş, anlamış bulunuyoruz.”

Biz bu yazıda, bu yüksek düsturlardan biri olan 'istiğna' düsturunu mercek altına almak istiyoruz. İstiğnanın sözlükteki karşılığı; Cenâb-ı Hak'tan başka kimsenin minneti altına girmemek, gönül tokluğu, elindekini kâfi bulmak, Cenâb-ı Hak'tan başkasına ihtiyacını arzetmeme, yüz çevirip bakmamak, çekinme, muhtaç olmayıp zengin olmak.¹

Üstad Bediüzzaman Hazretleri, istiğnayî dinî hizmetin mânevî tesirinin temeli ve ruhu hükmünde görür. Çünkü “Hizmet-i diniyenin mukabilinde dünyada bir şey istenilmemeli ki, ihlâs kaçmasın. Hem kalben arzu edip muntazır kalmakla lisan-ı hâl ile dahi istenilmez, belki ummadığı bir halde verilir. Yoksa ihlâsı zedelenir.”² O yüzden, bu düstur Hz. Üstad Bediüzzaman'ın ömrü boyunca vazgeçmediği ve hassasiyetle koruduğu kaidesi olmuştur. Buna dair Emirdağ Lâhikası'nda bir mektubunda, “Eski Said'in çocukluk zamanından beri hem kendisi, hem babası fakir oldukları halde, başkasının sadaka ve hediyelerini almadığının ve alamadığının ve şiddetli muhtaç olduğu halde hediyeleri mukabilsiz kabul etmediğinin ve Kürdistan âdeti talebelerin tayinatı ahalinin evlerinden verildiği ve zekâtla masrafları yapıldığı halde Said hiçbir vakit tayin almaya gitmediğinin ve zekâtı dahi bilerek almadığının bir hikmeti, şimdi kat'î kanaatimle şudur ki; ahir ömrümde Risale-i Nur gibi sırf imani ve uhrevî bir hizmet-i kudsiyeyi dünyaya âlet etmemek ve menafi-i şahsiyeye vesile yapmamak için o makbul âdete ve o zararsız seciyeye karşı bana bir nefret ve bir kaçınmak ve şiddet-i fakr ve zarureti kabul edip elini insanlara açmamak hâleti verilmişti ki, Risale-i Nur'un hakiki bir kuvveti olan hakiki ihlâs kırılmasın. Ve bunda bir işaret-i mânevî hissediyordum ki, gelecek zamanda maişet derdiyle ehl-i ilmin mağlubiyeti bu ihtiyaçtan gelecektir”³ ifadeleri bu düsturun ne kadar ehemmiyetli olduğunu göstermektedir.

İstiğna düsturu, Üstad Bediüzzaman'ı ve hakiki nur talebelerini sair İslâm âlimlerinden ve camialardan ve cemaatlerden farklı kılan en önemli unsurların başında gelmektedir. Üstadın Tarihçe-i Hayat'ında bir bahiste “Molla Said Van'da bulunduğu zamanlarda bazı hususlarda o havalinin ulemasına muhalif bulunuyordu. (aynı vaziyet, seksen senelik hayatında da devam etmiştir.) Bu hususlar şunlardır: 1- Kat'iyyen kimseden hediye olarak para almamak ve maaş bile kabul etmemek. Evet, hayatta hiçbir maddî mülkiyeti olmayıp, fakir ve kimsesiz ve daimî nefiy ve hapislerde çok sıkıntılı ve dehşetli musibetler içerisinde yaşadığı halde, kimseden para ve mukabelesiz hediye almadığı bilmüşahede görülmüştür.”⁴ Aynı eserin 'önsöz'ünde, Ali Ulvi Kurucu ağabeyin ifadeleri de bu meseleye ışık tutmaktadır: “Üstadın, hayatı boyunca cemiyetimizin her tabakasına vermekte olduğu binlerle istiğna örnekleri, dillere destan olmuş bir ulviyetî haizdir. Masivadan tam manasıyla istiğna ederek, uzvi ve ruhi bütün varlığı ile Rabbülâlemin'in bitmez ve tükenmez hazinesine dayanmayı müddet-i hayatında bir itiyat (alışkanlık) değil, adeta bir mezhep, meşrep ve meslek olarak kabul etmiştir.”⁵

İstiğna düsturunun anlatıldığı Mektubat adlı eserin İkinci Mektub'unda; “Neşr-i hak için enbiyaya ittiba etmekle mükellefiz. Kur'an-ı Hâkim'de, hakkı neşredenler 'Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir' (Yunus 72, Hud 29, Sebe 47) diyerek, insanlardan istiğna göstermişler. Sure-i Yasin'de, 'Doğru yolda olan ve sizden bir ücret de istemeyen kimselere uyun' (Yasin 21) cümlesi meselemiz hakkında çok manidardır”⁶ ifadeleri, istiğnanın başta Peygamberimiz (asm) olmak üzere, bütün peygamberlerin düsturu olduğunu gösteriyor. 19. Mektub'da Resûl-i Ekrem Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın hususiyetleri anlatılırken; “Hem öyle bir itminan ile, bir itimat ile davet eder, tebliğ eder ki, kimseden minnet almaz, hiçbir müşkülâta karşı telâş etmez. Tereddütsüz, kemal-i samimiyetle ve saffetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder. Buna şahit ise, herkesçe, dost ve düşmanca malum olan meşhur zühdü ve istiğnası ve dünyanın fanî müzeyyenatına âdem-i tenezzülüdür.”⁷

Zaten, Hazret-i Resûlullah Efendimiz (asm) “Âl-i Beyt, dini himaye ve maneviyâta örnek ve rehber şahsiyetler oldukları ve ümmetin onlara itimat etmeleri gerektiği cihetle sadaka almaları yasaklanmıştır”⁸ (hadis-i şerif meâlî) sözleriyle meseleyi teyid etmektedir. Bu itibarla, bu davaya, bu mesleğe gönül verenlerin de, bu düsturu unutmamaları ve hassasiyetle uygulamaları gerekmektedir. Çünkü, “Bu meslek bu zamanda Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin şahsına münhasır kalmamış, talebelerine de kudsî bir mefkure halinde intikal etmiştir.”⁹ Hazret-i Üstad Barla Lâhikası'nda bir mektubunda, talebesi olan siddik Süleyman hakkındaki “Bunun bu ahlâkı zatında vardı. Yanıma geldiği vakit, benim bir düstur-u hayatım olan istiğna ve insanların hediyelerini almamak kaidesi, onun aslî ahlâkına muvafık gelmiş”¹⁰ ifadeleri, Risale-i Nur'un hakiki şakirtlerinin bu düsturu ne kadar çok benimsediğini ortaya koymaktadır. Üstad Bediüzzaman Hazretleri hayatı müddetince kimseden karşılıksız hediye almamış, kendisine sunulan hediyelere de en az iki misli fiyat ödeyerek almıştır. Hayatı süresince yapılan maddî teklifler son derece çok ve cazip olmuştur. Meselâ, Said Halim Paşa

kendi yalısını Bediüzzaman'a hibe etmesine rağmen Üstad Hazretleri reddetmiştir. Daha sonra M.Kemal, ona susturucu ve reddedilemeyecek birçok maddî makam sunmuştu. Şeyh Sünusi yerine şark umumi vaizi olacak, milletvekili yapılacak, üç yüz lira maaşla birlikte, şahsına köşk tahsis edilecekti. Ama o, bütün bunları elinin tersiyle iterek, istiğna düsturunun manasının zirve noktasını göstermiştir.

Bir başka istiğna örneğini de sürgün olarak gittiği Emirdağ ilçesinde, devlet tarafından mobilyası içinde olarak kendisi için kiralanan evi reddetmesiyle göstermiştir. "Aziz, sıddık kardeşlerim, şimdi bir emr-i vaki karşısında bulunuyorum. Benim îşem için her gün iki buçuk banknot, hem yeniden benim için bir hane-mobilyasıyla beraber ve istediğim tarzda yaptırmak için emir gelmiş. Hâlbuki elli altmış senelik bir düstur-u hayatım bunu kabul etmemek iktiza eder. (...) eğer kabul etsem, yetmiş senelik hayatım gücenecek ve bu zamandan haber verip, tama ve maaş yüzünden bid'alâra giren ve ihlâsı kaybeden âlimleri tokatlayan İmam-ı Ali (ra) dahi benden küsecek ihtimali var. Ve Risâle-i Nur'un hakiki ve safi olan ihlâsı, beni de ihlâssızlıkla ittiham etmek ciheti var. (...) ben reddettim."11

Bu ifadelerden anlaşılması gereken bir cihet ise, imanın ve amel-i salihin ruhu ve esası olan ihlâsın, istiğnasız olamayacağıdır. Çünkü ehl-i dalâletin 'İlmi ve dinî her türlü menfaate âlet ediyorsunuz" gibi insafsız hücumlarına karşı, bunları fiilen tezip etmek, yalanlamak için istiğna düsturunu uygulamaktan daha güzel amel olamaz. Ve çünkü "En yüksek merteye ise, ubudiyet-i Muhammediyedir ki, 'mahubiyet' ünvanıyla tâbir edilir. Ubudiyetin sırr-ı esası olan niyaz, şükür, tazarru, huşu, acz, fakr, halktan istiğna cihetiyle o hakikatın kemâline mazhar olunur."12 Bu yüzden, "Risâle-i Nur'un mesleği, sair tarikatlar, meslekler gibi mağlub olmayarak, belki galebe ederek pek çok muannidleri imana getirmesi, pek çok hadisâtın şehadetiyle, bu asırda bir mu'cize-i maneviye-i Kur'âniye olduğunu ispat eder. O dairenin haricinde, ekseriyetle, bu memlekette, bu hususi ve cüz'i ve yalnız şahsî hizmet veya mağlubane perde altında veya bid'alara müsamaha suretinde ve tevilât ile bir nevi tahrifat içinde hizmet-i diniye tam olamaz diye hadisat bize kanaat vermiş."13

Sonuç olarak, istiğna ve sair düsturları benimsemek ve çok iyi bir mü'min olmak için, Resûl-i Ekrem Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın nuranî meşrebini ve sahabe-i kiramın âlî seciyesini beyan eden bir nur ve feyiz hazinesi olan Risâle-i Nur ve onun müellifi olan Bediüzzaman Said Nursî'yi çok iyi anlamak gerekmektedir.

Dipnotlar:

- 1-Osm.-Türkçe Lügat Yeni Asya Neşriyat,
- 2-Lem'alar 373,
- 3-E.L.611,
- 4-T.H.78,
- 5-age.27,
- 6-Mek.28,
- 7-Mk.330,
- 8-İbn-i Sa'd Tabakat
- 9-T.H.28,
- 10-B.L.327,
- 11-E.L.60,
- 12-Mek.772,
- 13-E.L.122